

บทที่ 5

เศรษฐกิจพอเพียง : ในบริบทของชุมชนคลองฝรั่ง

ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนคลองฝรั่ง

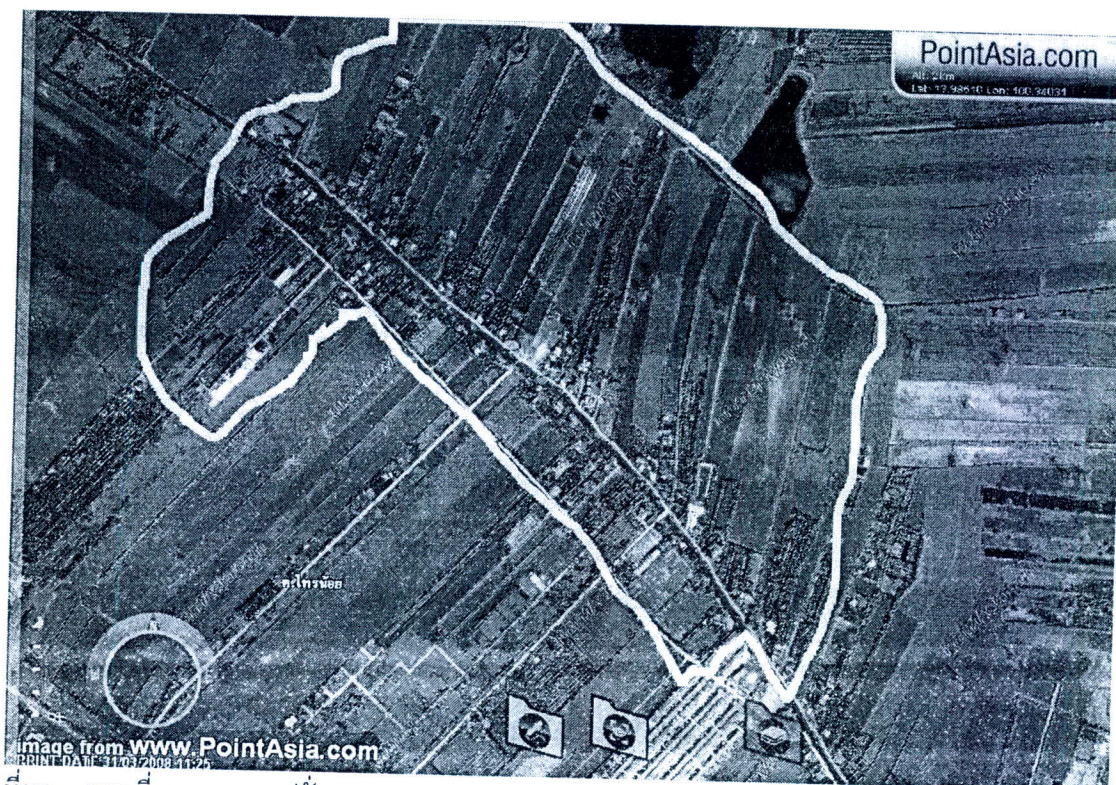
ประวัติความเป็นมาชุมชน

ชุมชนคลองฝรั่ง เล่าสืบต่อกันมาว่าเมื่อปี พ.ศ.2475 มีชาวต่างประเทศชื่อ มิสเตอร์ ยอห์น มีภรรยาเป็นชาวมอญปากลัด อำเภอลำปาง จังหวัดสมุทรปราการ อพยพมาอาศัยบริเวณทุ่งกว้างที่มีต้นไทรจำนวนมากด้วยเป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ น้ำไม่ท่วมเหมาะแก่การเพาะปลูก และได้ทำร่องน้ำขนาดเล็กเพื่อนำน้ำจากคลองตาค้ายมาใช้ในการเกษตร และต่อมาก็ได้ชักชวนชาวบ้านมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ประมาณ 27 ครัวเรือน ชุดคลองแยกจากหนองตาค้ายตามแนวร่องน้ำเดิมกลายเป็นคลองส่งน้ำขนาดใหญ่ให้ประชาชนได้ใช้สัญจรเข้าไปอำเภอลำปางน้อย และใช้ในการเกษตร และในปี พ.ศ. 2485 ได้เรียกคลองที่ขุดใหม่ว่า "คลองฝรั่ง" และเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อคลองว่า "บ้านคลองฝรั่ง" นับจากนั้นเป็นต้นมา ประชาชนให้ชื่อคลองนี้ว่าคลองฝรั่งก็เนื่องจากมิสเตอร์ ยอห์น ถึงแม้จะเป็นชาวต่างชาติ แต่ได้ช่วยเหลือในด้านเงินทองแก่ชาวบ้านที่ประสบความเดือดร้อน โดยคิดดอกเบี้ยในราคาถูก ซึ่งเมื่อมีดอกเบี้ยจำนวนมากพอสมควร มิสเตอร์ยอห์น ก็ได้บริจาคดอกเบี้ย ดังกล่าว เป็นเงินทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน นับว่า "บ้านคลองฝรั่ง" มีวิถีชีวิตแบบเอื้ออาทร และมีเงินทุนในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้านมาตั้งแต่แรกเริ่ม

สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนคลองฝรั่งเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีครัวเรือน 129 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 439 คน พื้นที่ทั้งหมด 2,130 ไร่ เป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ห่างจากอำเภอลำปางน้อย 5 กิโลเมตร มีถนนลาดยาง 3 สายและถนนลูกรัง 4 สาย มีคลองฝรั่งผ่านชุมชน อาณาเขตติดต่อกับทิศเหนือติดบ้านหมู่ที่ 8 ทิศตะวันออกติดบ้านหมู่ที่ 2 ทิศใต้ติดกับหมู่ 6 และทิศตะวันตกติดถนนบางกรวย (ดูภาพที่ 5.1) ประชาชนมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน โดยน้ำประปาเป็นประปาบาดาล ประชาชนบางส่วนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองจึงต้องเช่าที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและทำการเกษตร

ภาพที่ 5.1 แผนที่ชุมชนคลองฝรั่ง

ที่มา : แผนที่ชุมชนคลองฝรั่งระบบ GMS. www.PointAsia.com (มีนาคม 25, 2551)

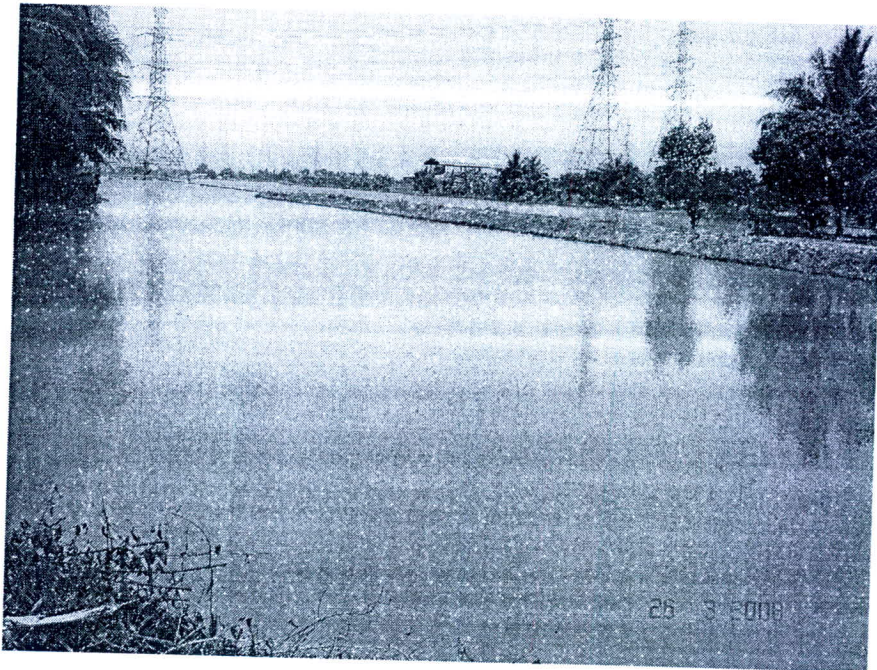
สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนคลองฝรั่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 1,210 ไร่ อาชีพรองลงมาได้แก่การรับจ้าง ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 33,000 บาท ในชุมชนมีร้านค้าของชำที่จำหน่ายสินค้าที่ชุมชนผลิตได้และสินค้าจากนอกชุมชน

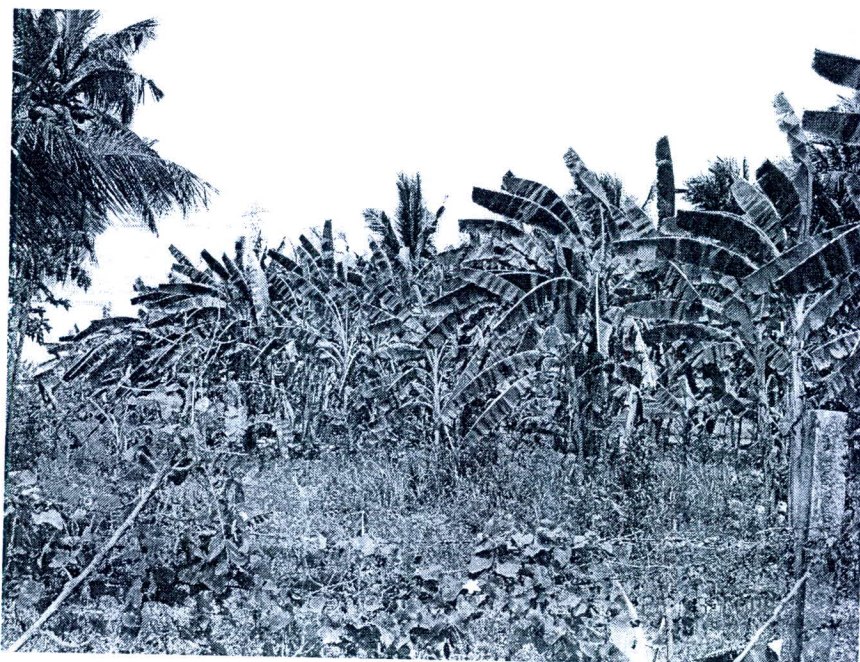
จากการสอบถามข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 37 ครั้วเรือนพบว่า เป็นเพศชายร้อยละ 35.14 เป็นเพศหญิงร้อยละ 64.86 โดยมีอายุระหว่าง 51 – 60 ปีและมากกว่า 60 ปีเท่ากันที่ร้อยละ 24.32 อายุระหว่าง 41 – 50 ปีร้อยละ 18.92 และอยู่ระหว่าง 31 – 40 ปีร้อยละ 16.22 เป็นสามลำดับแรก ทั้งนี้เพศชายจะมีอายุมากกว่า 60 ปีร้อยละ 30.77 มากที่สุด ส่วนเพศหญิงจากมีอายุระหว่าง 51 – 60 ปีร้อยละ 25.00 มากที่สุด มีสถานภาพสมรสร้อยละ 72.97 และโสดร้อยละ 27.03 ตามลำดับ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 64.86 มัธยมศึกษาร้อยละ 21.62 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)ร้อยละ 10.81 เป็นสามลำดับแรก โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาร้อยละ 74.07 ส่วนผู้ที่โสดจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 40.00 (ตารางที่ 5.1 – 5.2)

ในด้านการประกอบอาชีพพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 40.54 ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 18.92 รับจ้างทั่วไป(รายวัน)ร้อยละ 16.22 เป็นสามลำดับแรก และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาทร้อยละ 70.27 ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทร้อยละ 13.51 และระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทร้อยละ 10.81 เป็นสามลำดับแรก ทั้งนี้ผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่น้อยกว่า 10,000 บาทจะมีอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 42.31 มากที่สุด ผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทมีอาชีพเกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัวและพนักงาน ลูกจ้างบริษัทเอกชน ร้อยละ 20.00 เท่ากัน มากที่สุด และผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทมีอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 75 มากที่สุด (ตารางที่ 5.3)

ภาพที่ 5.2 แปลงนาของประชาชนคลองฝรั่ง

ภาพที่ 5.3 การทำสวนของประชาชนคลองฝรั่ง

นอกจากนี้ผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่น้อยกว่า 10,000 บาทจะมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาทร้อยละ 79.31 ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทร้อยละ 10.34 และระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทร้อยละ 6.90 เป็นสามลำดับแรก ส่วนผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาทร้อยละ 42.86 เท่ากับรายจ่ายระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทเท่ากับรายจ่ายระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทร้อยละ 28.57 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.4)

ในการจัดการการเงินของครัวเรือนพบว่า มีครัวเรือนเพียงร้อยละ 27.03 ที่มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน ในจำนวนนี้จะมีการจัดสรรเงินส่วนหนึ่งไว้ออมทุกเดือนร้อยละ 50.00 มีการจดบันทึกรายการรายได้รายจ่ายของครัวเรือนร้อยละ 20.00 มีการแบ่งรายได้ไว้ใช้จ่ายเป็นหมวดหมู่ร้อยละ 10.00 ตามลำดับ ขณะที่ผู้ที่ไม่มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนจะมีการจัดสรรเงินไว้ออมส่วนหนึ่งทุกเดือนร้อยละ 73.08 มีการควบคุมรายจ่ายไม่ให้มากกว่ารายได้ร้อยละ 7.69 และมีการจดบันทึกรายการรายได้และรายจ่ายในแต่ละเดือนร้อยละ 3.85 ตามลำดับ ทั้งนี้ประชาชนจะมีการกั๊ยืมเงินร้อยละ 43.24 โดยจะกู้จากสถาบันการเงินร้อยละ 62.50 กั๊ยืมเงินนอกระบบที่มีสัญญาตรีร้อยละ 25.00 และ กั๊ยืมเงินจากกลุ่มหรือสหกรณ์ร้อยละ 6.25 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.5 – 5.6)

สภาพทางสังคม

ประชาชนในชุมชนคลองฝรั่งเป็นประชาชนที่อพยพมาจากหลายทางด้วยกัน ทำให้มีทั้งชาวลาว ชาวมอญและไทยอาศัยอยู่ปะปนกัน และอยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทรต่อกัน มีความเป็นเครือญาติกัน ยึดมั่นในมติประชาคม และหลักประชาธิปไตย ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง การยึดขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การเป็นชุมชนที่มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันทำให้เกิดกลุ่ม และชมรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสตรีแปรรูปน้ำพริก กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน ศูนย์ผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ศูนย์ซ่อมบำรุงเครื่องมือการเกษตรและอุปกรณ์ไฟฟ้า กลุ่มปลูกผักหวานปลอดสารพิษ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชนกับการสืบสานภูมิปัญญา และชมรมกีฬาบ้านคลองฝรั่ง ชุมชนคลองฝรั่งปัจจุบันยังสามารถดำรงวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แม้จะได้รับผลกระทบจากหมู่บ้านจัดสรรในบริเวณใกล้เคียงจากการปล่อยน้ำเสียลงในคลองฝรั่ง

การรวบรวมข้อมูลประชาชนกลุ่มตัวอย่างของชุมชนคลองฝรั่ง ในประเด็นทางด้านสังคมได้แบ่งออกเป็นสภาพสังคมภายในครัวเรือน และของชุมชนหรือภายนอกครัวเรือน ซึ่งพบว่า (ตารางที่ ข.8 - ข.17 ภาคผนวก ข)

1) สภาพสังคมภายในครอบครัว

1.1 ปัญหาและการแก้ไขปัญหาในครัวเรือน การสอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวกลุ่มตัวอย่างพบว่าที่ชุมชนคลองฝรั่งจะเกิดปัญหาภายในครอบครัวในระดับน้อยที่สุดคือร้อยละ 70.27 ระดับน้อยคือร้อยละ 21.62 และระดับปานกลางและมากที่สุดคือร้อยละ 2.70 เมื่อถามถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร้อยละ 75.68 ปล่อยให้เฉยๆร้อยละ 3.60 และใครสร้างปัญหาก็ตองแก้ปัญหา ร้อยละ 2.70

1.2 ความสัมพันธ์ของคนในครัวเรือน การศึกษานี้พบว่าครัวเรือนของชุมชนมีการสนทนากันในระหว่างรับประทานอาหารอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 29.73 ระดับมากร้อยละ 24.32 และไม่มีการสนทนากันร้อยละ 16.22 เป็นสามลำดับแรก ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของประชาชนชุมชนคลองฝรั่งไม่ได้รับประทานอาหารพร้อมหน้ากันตลอดเวลา

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนภายในชุมชน ครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับครัวเรือนใกล้เคียงในระดับปานกลางร้อยละ 43.24 ระดับมากร้อยละ 40.54 และระดับน้อยร้อยละ 8.11 สิ่งที่ชี้ว่าครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับครัวเรือนใกล้เคียงได้แก่การแลกเปลี่ยนอาหารหรือสิ่งของระหว่างกัน พบว่ามีการแลกเปลี่ยนอาหารหรือส่งของระหว่างครัวเรือนนานๆ ครั้งร้อยละ 51.35 มากที่สุด

1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขภายในครัวเรือน เมื่อสอบถามถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสุขภายในครอบครัว ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยที่จะทำให้ครัวเรือนมีความสุขคือ การมีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 89.19 ห้ามทำผิดพลาดจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 62.16 ครอบครัวต้องอยู่พร้อมหน้ากันจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 81.08 ลูกๆ ต้องปฏิบัติตามที่พ่อแม่สั่งสอน โดยไม่มีเงื่อนไขจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 70.27 ผู้ใหญ่ในครอบครัวคือภาระที่ต้องดูแลจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 75.68 คนในครอบครัวต้องมีหน้าตาในสังคมจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 64.86 ในครอบครัวมีการแสดงความคิดเห็นกัน

ทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องเงินและทรัพย์สินจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 72.97 การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุด แต่ต้องควบคู่กับศาสนาจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 89.19 และเพื่อนลูก เสมือนลูกตนเองจะทำให้ครอบครัวมีความสุขร้อยละ 81.08

1.5 การรับรู้ข่าวสารและเทคโนโลยี พบว่าครัวเรือนตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากภาครัฐร้อยละ 81.08 ข่าวสารเรื่องยาเสพติดในชุมชนร้อยละ 64.86 ข่าวสารเรื่องบุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชนร้อยละ 59.46 ข่าวสารเรื่องการพัฒนาชุมชน เช่น ทำความสะอาดชุมชน เป็นต้นร้อยละ 86.49 ข่าวสารเรื่องงานบุญต่างๆ ของชุมชนร้อยละ 91.89 ข่าวสารเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 78.38 ข่าวสารเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศร้อยละ 67.57 ข่าวสารเรื่องการพัฒนาอาชีพร้อยละ 86.49 และข่าวสารเรื่องการศึกษา เรื่องโรงเรียนร้อยละ 83.78

ด้านเทคโนโลยีชุมชนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีต้องยอมรับและติดตามเท่าที่จำเป็นร้อยละ 59.64 และยอมรับการเปลี่ยนแปลง และต้องติดตามอยู่เสมอร้อยละ 21.62 และเป็นเรื่องยากที่จะยอมรับได้ร้อยละ 10.81 ตามลำดับ

2) สภาพสังคมภายในชุมชน

การพิจารณาสภาพชุมชนประกอบด้วย 6 ประเด็นได้แก่ เรื่องเพื่อนบ้าน ปัญหายาเสพติด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ระบบคมนาคมและสาธารณูปโภค พบว่าเรื่องเพื่อนบ้าน ประชาชนให้ความสำคัญระดับปานกลางร้อยละ 45.95 เรื่องปัญหายาเสพติดประชาชนให้ความสำคัญระดับมากและไม่ให้ความสำคัญเลยเท่ากันที่ร้อยละ 29.73 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนประชาชนให้ความสำคัญระดับมากร้อยละ 62.16 เรื่องผู้นำชุมชนประชาชนให้ความสำคัญระดับปานกลางร้อยละ 37.84 เรื่องปัญหาถนนหนทางประชาชนให้ความสำคัญระดับมากร้อยละ 32.43 เรื่องปัญหาสาธารณูปโภคประชาชนให้ความสำคัญระดับปานกลางร้อยละ 37.84 และการแก้ไขปัญหาชุมชนจะให้ เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการแก้ปัญหาร้อยละ 56.76

เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองฝรั่ง

ด้านของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองฝรั่ง คณะนักวิจัยได้ศึกษาแยกเป็นการประยุกต์ใช้ ความรู้ความเข้าใจ และปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์ พบว่า

1.1 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยพบว่าครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ร้อยละ 83.76 โดยระดับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ของประชาชนกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 54.05 ระดับมากร้อยละ 18.92 และระดับน้อยที่สุดร้อยละ 16.22 เป็นสามลำดับแรก สมาชิกในครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลางร้อยละ 45.95 ระดับน้อยที่สุดร้อยละ 27.03 และระดับมากร้อยละ 13.51 เป็นสามลำดับแรก

หลังจากมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วพบว่าสภาพครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง ดีขึ้นในระดับปานกลางร้อยละ 45.95 ดีขึ้นน้อยมาร้อยละ 21.62 และดีขึ้นน้อยร้อยละ 18.92 เป็นสามลำดับแรก

1.2 ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างสามลำดับแรกคือ โทรทัศน์และวิทยุเท่ากันที่ร้อยละ 27.03 หนังสือพิมพ์และผู้นำชุมชนเท่ากันที่ร้อยละ 13.51 และหน่วยงานราชการร้อยละ 8.11 เป็นสามลำดับแรก มีการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระหว่าง 3 - 4 ปี ร้อยละ 48.65 ระหว่าง 1 - 2 ปีร้อยละ 32.42 และน้อยกว่า 1 ปีร้อยละ 10.81 เป็นสามลำดับแรก มีการเผยแพร่ไปสู่บุคคลอื่นร้อยละ 72.97

การสอบถามถึงความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าประชาชนมีความเข้าใจผิดที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการประหยัด ใช้เท่าที่มี งดซื้อสิ่งที่ตนเองมีอยู่ กล่าวคือประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการประหยัด ใช้เท่าที่มี งดซื้อสิ่งที่ตนเองมีอยู่ร้อยละ 94.59 ส่วนประเด็นอื่นๆ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจถูกต้องดังนี้ ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ใช้ได้กับเกษตรกรเท่านั้น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่ใช่ร้อยละ 56.76 ประเด็นต่อมาที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ต้องอยู่ภายใต้จิตสำนึกร้อยละ 97.03 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่คล้ายๆ กับหลักคำสอนของพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 ร้อยละ 89.19 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดมีหลัก 3 ประการคือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล และ 3) การสร้างภูมิคุ้มกัน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 91.98 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องมือชี้แนะ ชี้ทางการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตน ให้ดำรงอยู่ในทางที่ควรจะเป็น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 94.59 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเงื่อนไขสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ความรอบรู้ 2) ความรอบคอบ 3) ความระมัดระวัง และ 4) ความมีคุณธรรม ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 94.59 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มาก หรือน้อยเกินไป ซึ่งความพอดีในแต่ละช่วงเวลาอาจไม่เท่ากันขึ้นกับปัจจัยแวดล้อม ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 94.59 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักระบบภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง ความสามารถในการรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอก ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 89.19 ประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ในการนำผลหรือแผนที่ได้จากการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 97.30 และประเด็นที่ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบด้านคุณธรรม มี 2 ด้านคือ ด้านจิตใจและด้านการกระทำ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าใช่ร้อยละ 94.59

1.3 ปัญหาการประยุกต์ใช้ การสอบถามถึงประเด็นปัญหาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า วิถีชีวิตของประชาชนที่ดำรงอยู่ได้ตามแนววิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และประชาชนมีความตระหนักในการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพของตนเองเป็นหลัก ทำให้ประชาชนเห็นว่า

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้จิตใจสำนึก กล่าวคือความพอเพียงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคม และวิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองฝรั่ง อีกทั้งการรุกเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบในรูปของพาณิชย์ก็มีน้อยและส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของหมู่บ้านจัดสรร การสัมภาษณ์ถึงความพอเพียงของประชาชน ผู้ใหญ่ ฉลองชัยและป้าลำสวนกล่าวว่า "ประชาชนจะประกอบอาชีพหรือลงทุนทำอะไรจะคำนึงถึงความสามารถของตนเองเป็นหลัก ซึ่งจะทำให้การประกอบอาชีพนั้นยั่งยืนกว่าและคนในชุมชนก็คิดอย่างนี้มานานแล้ว คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงเราเพิ่งมารู้จักทีหลัง"⁸

จากข้อมูลทีกล่าวมาทำให้ทราบว่างบปัจจัยที่ทำให้ชุมชนคลองฝรั่งเป็นชุมชนที่มีความพอเพียง และสามารถดำเนินอยู่ได้ภายใต้สภาวะของประเทศในปัจจุบันที่สำคัญมีอยู่ 6 ประการ

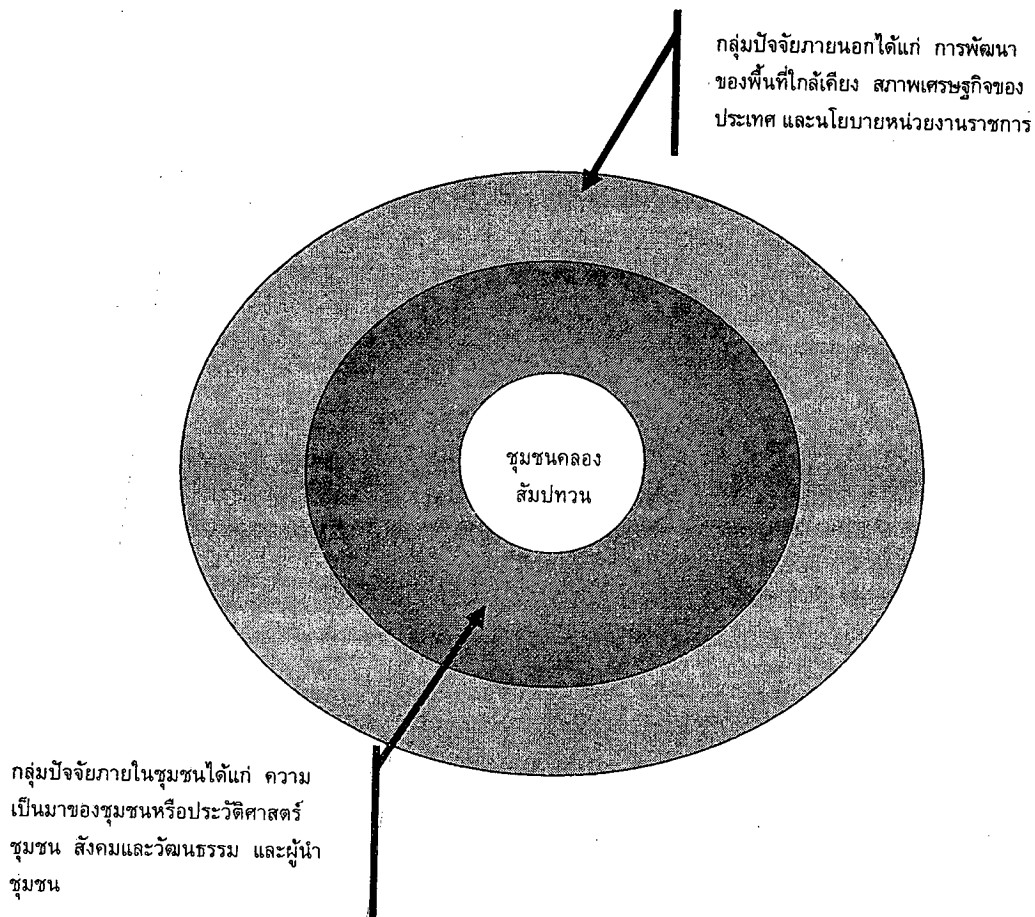
1. ความเป็นมาของชุมชนหรือประวัติศาสตร์ชุมชน การที่ชุมชนมีต้นกำเนิด หรือมีความเป็นมาเป็นไป และเกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้คงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนัก
2. สังคมและวัฒนธรรม จากข้อที่หนึ่งเมื่อชุมชนมีประวัติความเป็นมา ก็ย่อมมีขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเอง เพราะที่ชุมชนคลองสามประชาชนเป็นชาวมอญอพยพ มีความเชื่อในศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
3. ผู้นำชุมชน การมีผู้นำชุมชนเช่นผู้ใหญ่ฉลองชัย ที่ทำงานเสียสละเป็นตัวอย่างของผู้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ สร้างความตระหนักถึงการอยู่อย่างยั่งยืน และเน้นการอยู่ร่วมกันของประชาชน
4. การพัฒนาของพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งปรากฏในชุมชนคลองฝรั่งถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียงประมาณ 20 กิโลเมตร แต่ความเจริญหรือการพัฒนาพื้นที่บริเวณโดยรอบยังไม่มีมากนัก ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แม้จะมีคนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและทำงานนอกชุมชน แต่ก็ยังคงมีความผูกพันกับชุมชนและไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับชุมชนมากนัก
5. สภาพเศรษฐกิจของประเทศ ก็เช่นเดียวกับชุมชนคลองสามและคลองสาม ที่ชุมชนต้องซื้อสินค้าอุตสาหกรรมไว้อุปโภค บริโภค การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าเหล่านี้ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนเพิ่มขึ้นตาม
6. นโยบายหน่วยงานราชการ ที่ชุมชนคลองฝรั่งนี้หน่วยงานราชการนับว่ามีคุณูปการที่สำคัญต่อชุมชน เพราะหน่วยงานพัฒนาชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชน มีการพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

จากปัจจัยทั้ง 6 ประการสามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่มเช่นเดียวกันคือ กลุ่มปัจจัยภายในชุมชนได้แก่ ความเป็นมาของชุมชนหรือประวัติศาสตร์ชุมชน สังคมและวัฒนธรรม และผู้นำชุมชน กลุ่มปัจจัยภายนอกได้แก่ การพัฒนาของพื้นที่ใกล้เคียง สภาพเศรษฐกิจของประเทศ และนโยบายหน่วยงานราชการ โดยกลุ่มปัจจัยที่มีน้ำหนักส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนซึ่ง

⁸ สัมภาษณ์วันที่ 27 มกราคม 2551

หมายถึงการคงอยู่ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน คือกลุ่มปัจจัยภายใน โดยเฉพาะสังคม วัฒนธรรมและผู้นำชุมชน (ดูภาพที่ 5.4)

ภาพที่ 5.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองฝรั่ง

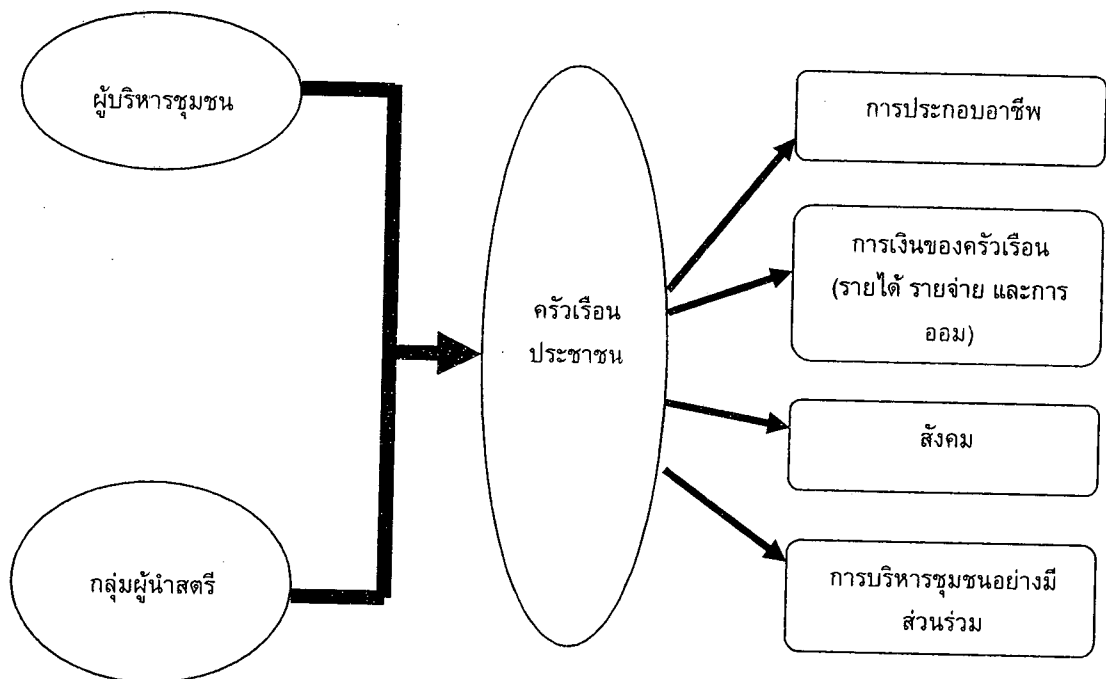
เหตุที่ให้ปัจจัยภายในชุมชนมีน้ำหนักมากกว่าปัจจัยภายนอก เพราะสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนในชุมชนคลองฝรั่ง ประชาชนมีจิตใจที่เอื้ออารีย์ต่อกัน ช่วยเหลือกัน มีความผูกพันกันและรักสามัคคี อีกทั้งการมีผู้นำที่มีแนวคิดแบบพอเพียง จึงทำให้ชุมชนคงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่มากถึงแม้ติดกับพื้นที่เจริญก็ตาม

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองฝรั่ง

อย่างที่กล่าวไว้ในขั้นต้นว่า ปัจจัยภายในชุมชนมีส่วนสำคัญที่ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นว่าการทำงานของผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มแกนนำในชุมชน ที่ดำเนินโครงการต่างๆ อาทิ เพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสตรีแปรรูปน้ำพริก กลุ่มโรงสี

ข้าวชุมชน ศูนย์ผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ศูนย์ซ่อมบำรุงเครื่องมือการเกษตรและอุปกรณ์ไฟฟ้า กลุ่มปลูกผักหวานปลอดสารพิษ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชนกับการสืบสานภูมิปัญญา และชมรมกีฬาบ้านคลองฝรั่ง เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี ไม่ว่าจะสถานการณ์เศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศจะเป็นอย่างไร ประชาชนในชุมชนจะยังคงอยู่ได้ ซึ่งรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเป็นดังภาพ

ภาพที่ 5.5 การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองฝรั่ง

ตารางที่ 5.1 เพศและอายุของกลุ่มตัวอย่างชุมชนคลองฝรั่ง

อายุ	เพศ (จำนวน / ร้อยละ)			รวม
	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	
ต่ำกว่า 21 ปี	2 (15.38)	2 (8.33)	0 (0.00)	4 (10.81)
ระหว่าง 21 - 30 ปี	0 (0.00)	2 (8.33)	0 (0.00)	2 (5.41)
ระหว่าง 31 - 40 ปี	2 (15.38)	4 (16.67)	0 (0.00)	6 (16.22)
ระหว่าง 41 - 50 ปี	2 (15.38)	5 (20.83)	0 (0.00)	7 (18.92)
ระหว่าง 51 - 60 ปี	3 (23.08)	6 (25.00)	0 (0.00)	9 (24.32)
มากกว่า 60 ปี	4 (30.77)	5 (20.83)	0 (0.00)	9 (24.32)
ไม่ระบุ	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
รวม	13 (100.00)	24 (100.00)	0 (0.00)	37 (100.00)

ตารางที่ 5.2 สถานภาพสมรสและการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างชุมชนคลองฝรั่ง

การศึกษา	สถานภาพสมรส (จำนวน / ร้อยละ)		รวม
	โสด	สมรส	
ไม่ได้เข้ารับการศึกษ	1 (10.00)	0 (0.00)	1 (2.70)
ประถมศึกษา (ป. 1 - ป. 6)	4 (40.00)	20 (74.07)	24 (64.86)
มัธยมศึกษา (ม. 1 - ม. 6)	3 (30.00)	5 (18.52)	8 (21.62)
ปวช. และปวส.	2 (20.00)	2 (7.41)	4 (10.81)
ปริญญาตรี	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
รวม	10 (100.00)	27 (100.00)	37 (100.00)

ตารางที่ 5.3 อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างชุมชนคลองฝรั่ง

อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (จำนวน / ร้อยละ)						รวม
	น้อยกว่า 10,000 บาท	10,000 - 15,000 บาท	15,001 - 20,000 บาท	25,001 - 30,000 บาท	30,001 - 35,000 บาท	มากกว่า 40,000 บาท	
	เกษตรกรรม	11 (42.31)	1 (20.00)	3 (75.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	
ธุรกิจส่วนตัว	5 (19.23)	1 (20.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (50.00)	7 (18.92)
รับจ้างทั่วไป (รายวัน)	6 (23.08)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	6 (16.22)
รับราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ (รวมลูกจ้าง)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (25.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (2.70)
พนักงาน ลูกจ้าง บริษัทเอกชน	2 (7.69)	1 (20.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (50.00)	4 (10.81)
อื่นๆ	2 (7.69)	2 (40.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4 (10.81)
รวม	26 (100.00)	5 (100.00)	4 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	2 (100.00)	37 (100.00)

ตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่างของชุมชนคลองฝรั่ง

รายได้	รายจ่าย (จำนวน / ร้อยละ)							รวม
	น้อยกว่า 10,000 บาท	10,000 - 15,000 บาท	15,001 - 20,000 บาท	20,001 - 25,000 บาท	25,001 - 30,000 บาท	30,001 - 35,000 บาท	มากกว่า 40,000 บาท	
น้อยกว่า 10,000 บาท	23.00 (79.31)	3.00 (10.34)	2.00 (6.90)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	1.00 (3.45)	29.00 (100.00)
10,000 - 15,000 บาท	3.00 (42.86)	2.00 (28.57)	2.00 (28.57)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	7.00 (100.00)
มากกว่า 40,000 บาท	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	1.00 (100.00)	1.00 (100.00)
รวม	26.00 (70.27)	5.00 (13.51)	4.00 (10.81)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	2.00 (5.41)	37.00 (100.00)

ตารางที่ 5.5 การจัดการเงินและการบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างของชุมชนคลองฝรั่ง

การจัดการเงิน	การบันทึกบัญชีครัวเรือน (จำนวน / ร้อยละ)			รวม
	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน	ไม่มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน	ไม่ระบุ	
ทุกเดือนต้องกันเงินส่วนหนึ่งไว้ออม	5 (50.00)	19 (73.08)	0 (0.00)	24 (64.86)
ควบคุมรายจ่ายไม่ให้มากกว่ารายได้	0 (0.00)	2 (7.69)	0 (0.00)	2 (5.41)
มีการจดบันทึกรายการรายได้ รายจ่าย ของครอบครัว	2 (20.00)	1 (3.85)	0 (0.00)	3 (8.11)
มีการแบ่งรายได้ไว้ใช้จ่ายเป็นหมวด หมู่	1 (10.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (2.70)
จะมีการควบคุมตอนสิ้นเดือนของทุกๆ เดือน	1 (10.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (2.70)
ไม่มีการจัดการ	1 (10.00)	4 (15.38)	1 (100.00)	6 (16.22)
รวม	10 (100.00)	26 (100.00)	1 (100.00)	37 (100.00)

ตารางที่ 5.6 ที่มาของเงินกู้และผู้กู้ยืมเงินของกลุ่มตัวอย่างของชุมชนคลองฝรั่ง

ที่มาของเงินกู้	การขอกู้ยืมเงิน (จำนวน / ร้อยละ)		รวม
	ไม่มีการขอกู้ยืมเงิน	มีการขอกู้ยืมเงิน	
สถาบันการเงิน	0 (0.00)	10 (62.50)	10 (27.03)
กลุ่ม หรือ สหกรณ์	0 (0.00)	1 (6.25)	1 (2.70)
นอกระบบอื่นๆ ที่มีใ้ญาติ	0 (0.00)	4 (25.00)	4 (10.81)
ไม่ระบุ	21 (100.00)	1 (6.25)	22 (59.46)
รวม	21 (100.00)	16 (100.00)	37 (100.00)